Максим Доценко

ДІЯННЯ В. М. ЧОРНОВОЛА В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОЛІТТЯ

Висвітлення діяльності й творчості В. М. Чорновола має неабияку наукову цінність, пізнавально-виховне та практичне значення для багатьох поколінь українського народу. Водночас різне ставлення до нього у сучасному українському суспільстві, від сприйняття до заперечення, на жаль, є наслідком-рудиментом не тільки не такої вже й далекої комуністичної епохи, але й широкого їхнього використання у гострій політичній боротьбі в Україні, насамперед, у ході багатьох політичних кампаній, дуже частих передвиборчих перегонів і баталій.

Г. Ісаков, розглядаючи постать В. Чорновола, відзначив, що В. М. Чорновіл з дитинства виховувався в інтелектуальній українській родині, що сприяло формуванню у В'ячеслава переконань і поглядів, що відрізнялись від офіційних, пропагованих радянською державою ідеологічних принципів [1, с. 17].

У 1955 р. закінчив із золотою медаллю середню школу у селі Вільхівець і поступив на факультет журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, який закінчив 1960 р. з відзнакою. Ще під час навчання в університеті у нього «сформувалися антиімперські, антикомуністичні переконання». Коли приїжджав на канікули додому, то пробував говорити з батьками на вільнодумні теми. Це їх трішки лякало. Не можна сказати, що за це його дуже сварили, але завжди була батьківська турбота: «до чого ж це призведе»? В університетські роки за свої, несхожі на інші переконання мав неприємності, які не могли не вплинути на подальше його навчання і мали чималі наслідки не на користь Чорновола [2, с. 437].

В. М. Чорновіл згадує, що він починав свою творчу роботу у багатотиражці, спочатку із заміток, у яких розповідав про студентське життя. З часом почали з'являтися низка масштабних публікацій, у тому числі інтерв'ю та статті, паралельно працюючи з газетою «Колгоспне село» та журналом «Україна». Його статті не могли залишити у спокої тих, хто їх читав, викликаючи у них здивування і страх, тому однокурсники В'ячеслава Максимовича й звернулися до парткому та комітету комсомолу із своєрідним доносом на автора і через короткий час у факультетській газеті «Журналіст» з'являється стаття про В. Чорновола, а саме про «ідейну незрілість та ревізіоністські погляди» [2, с. 437–438].

Наприкінці 50-х років, саме у студентські роки, у В. Чорновола зміцніли почуття патріотизму, і тоді виникають мрії про незалежну Україну. На Володимирській гірці у Києві разом зі своїми однокурсниками В. М. Чорновіл присягнув, що все своє життя боротиметься за волю

України [3].

В'ячеслава Максимовича по праву приєднують до когорти засновників руху шістдесятництва – складової українського національно-визвольного руху. Найяскравіші постаті цього руху – І. Світличний, І. Драч, Є. Сверстюк, А. Горська, В. Стус та багато інших. Вони разом протидіяли, як могли, політичній системі 60-70-х рр., тоталітарному режиму, боролися за відродження української мови і культури [4, с. 250].

Метою написання своїх праць для В. М. Чорновола було «донести інформацію про репресії до численної громадськості, показати об'єктивні причини й перебіг репресій та змалювати реальний образ засуджених людей [5, с. 38].

Саме тому книгу «Лихо з розуму (портрети двадцяти «злочинців»)» на Захід було переправлено таємно, щоб про тяжку долю України та про репресії над інтелігенцією дізнався увесь світ [4, с. 250].

Не випадково за книгу «Лихо з розуму (портрети двадцяти «злочинців»)» Чорновіл був заарештований і засуджений у листопаді 1967 р. на три роки ув'язнення у таборах суворого режиму. Отож, причиною такого жорстокого покарання стало те, що він видав документальну збірку, де містилися матеріали про арештовану 1965 р. інтелігенцію у часи першої дисидентської хвилі [6, с. 47].

Через 18 місяців був звільнений за амністією, а у 1969 р. з'явилася ідея яка надалі утілюється в життя стосовно випуску «Українського вісника».

З 1970 р. В. М. Чорновіл видає позацензурний (підпільний) часопис «Український вісник», у ньому друкуються матеріали самвидаву, хроніка українського національного спротиву. В'ячеслав Максимович стає як організатором, так і редактором та видавцем «Українського вісника» [6, с. 47]. У травні 1979 р. Чорновіл стає членом Української Гельсінської Групи, а вже 8 квітня 1980 р. був заарештований за сфабрикованим обвинуваченням у спробі згвалтування. Від дня арешту голодував (тримаючи 120-денну голодівку) на знак протесту проти сваволі над ним. Суд у селищі Мирному (4–6 червня 1980 р.) засудив В. М. Чорновола на 5 років позбавлення волі за участь в УГГ [4, с. 251].

Влітку 1987 р. В. М. Чорновіл відновлює видання часопису «Український вісник», редактором, автором та видавцем якого був на початку його створення.

Яскравим прикладом державотворення стала діяльність В. Чорновола на посаді голови Львівської обласної ради народних депутатів. У той час, коли у березні 1990 р. у складі тієї ж ради нараховувалося близько 200 депутатів, тому те, що цю посаду отримав «безстрашний патріот України», – не дивно і є цілком закономірно [7, с. 121–122].

Як у партії, так і у керівництві Верховної Ради України, В. М. Чорновіл хотів бачити депутатів посланцями народу. Так

характеризував майбутніх депутатів Верховної Ради В. М. Чорновіл: «Він може бути членом якоїсь партії, але тільки рядовим членом, а не її лідером. Партійний диктат у парламенті нам не потрібний. Нам потрібний широкий демократичний блок, до якого я всіх і закликаю» [8, с. 47].

Будучи завжди прихильником демократичного життя, відстоюючи власні позиції державної незалежності України, Чорновіл убачав у цьому єдиний її надійний порятунок від катастроф, проте це не давало можливості для розвитку її з середини. Існували проблеми, пов'язані із розвитком економіки, політичної системи, складним залишалося духовне життя.

Таким чином, на початку 90-х років XX ст. розпочалося активне державне будівництво, утвердження державного суверенітету України на основі Декларації про державний суверенітет України, Акта проголошення незалежності України. Саме тоді відбулися перші вибори Президента України. У всіх перерахованих державотворчих процесах згідно чину ініціатива належала В'ячеславу Чорноволу. У 2000 р., йому, як одному із лідерів українського націонал-демократичного визвольного руху присвоєно Героя України посмертно.

Список використаних джерел

1. Гусаков І. В'ячеслав Чорновіл: постать на тлі доби. *Історія України*. 2001. № 33/34. С. 17–18.
2. Чорновіл В. З інтерв'ю В'ячеслава Чорновола журналу «Пам'ять століть (1997, № 2). *Твори*: у 10-ти т. Т. 1: Літературознавство. Критика. Журналістика / упоряд. В. Чорновіл. К. : Смолоскип, 2002. С. 640.
3. Козуб Т. Кто против репрессий, встаньте!. URL: http://kp.ua/daily/060910/242419/ (дата звернення: 20 лютого 2021).
4. Борець за вільну Україну (до 70-річчя від дня народження В. М. Чорновола). Календар знаменних і пам'ятних дат. 2007. 24 січня. С. 249–253.
5. Деревінський В. Ф. Праці В. Чорновола – «Правосуддя чи рецидиви терору?» та «Лихо з розуму» як джерело до вивчення радянських репресій 1965–1966 рр. *Магістеріум*. 2007. Вип. 28. С. 37–42.
6. Бажан О. Г. Провісник духовності свободи : Наукові записки. Т. 78. Історичні науки. К., 2008. С. 45–49.
7. Діденко Ю. В. Народний Рух України у створенні передумов та визначенні головних напрямків державотворення в Україні. *Народний Рух України: місце в історії та політиці*: матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20-річчю Незалежності України. Одеса. Астропринт. 2011. С. 115–123.
8. Чорновіл В'ячеслав Твори : у 10-ти т. Т. 7. Статті, виступи, інтерв'ю (березень 1990 – грудень 1992) / упоряд. В. Чорновіл. Київ : Смолоскип. 2011. 1080 с.